

Monumentenzorg en archeologie

in Gouda

Nieuwe ontwikkelingen

De zesde nieuwsbrief heeft iets langer op zich laten wachten, maar daarvoor bestaan twee goede redenen! In de eerste plaats is na de laatste gemeenteraadsverkiezingen het gemeentebestuur van samenstelling gewijzigd: de nieuwe wethouder van onder andere Monumentenzorg en Archeologie werd mevrouw Els Scholten en zij stelt zich hierbij voor:

Op 12 april jl. ben ik door de gemeenteraad van Gouda gekozen tot wethouder. In mijn portefeuille zit, naast sociale vernieuwing, wijkaanpak, gemeentewerken en woonwagenzaken ook stadsvernieuwing en monumentenzorg. Een portefeuille die volop kansen biedt om door een goede afstemming van de beleidsterreinen, de dienstverlening aan de burger te vergroten. Wat is een stad zonder een goede leefomgeving?

De wijkaanpak in combinatie met een goed beheer van wegen en plantsoenen geeft een meerwaarde aan de woonomgeving. Gouda heeft daarnaast de rijkdom van zijn monumenten die ruimtelijk en cultuurhistorisch de kwaliteit van het stadsbeeld optimaliseren.

Als inwoner van Gouda ben je gewend aan je monumenten. Je vergeet er meestal naar te kijken. Wij vinden ze gewoon omdat wij niet beter weten. De rijkdom ervan ervaar je pas als je als toerist je stad bekijkt of als het slecht gaat met een monument zoals bijvoorbeeld nu het geval is bij het stadhuis. Dan is het "ons" stadhuis.

Bewoners, organisaties en overheden moeten er met elkaar voor zorgen dat de zorg voor behoud en versterking van de historische continuïteit en kwaliteit van Gouda gewaarborgd blijven en versterkt worden. Graag wil ik mijn steentje daartoe bijdragen.

Els Scholten

De nieuwe wethouder monumentenzorg en archeologie, mevrouw Els Scholten, op een plaats waar in het kader van "Van Mallegat tot Hanepraai" het nodige staat te gebeuren.

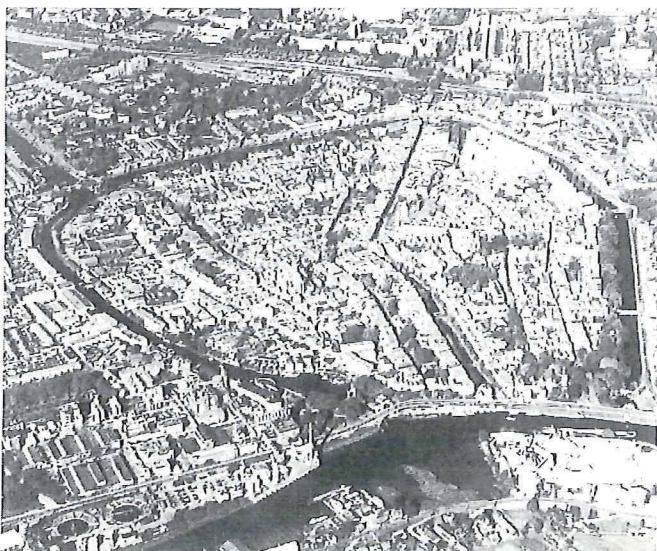
Gouda, stad vol cultuurhistorische kwaliteiten

Het vaststellen van de nieuwe monumentennota "Gouda, stad vol cultuurhistorische kwaliteiten. Voorbereidingen voor een Goudse cultuurhistorisch beleid voor de 21e eeuw" door de gemeenteraad, was een tweede reden om de nieuwsbrief nog even aan te houden zodat wij de inhoud ervan aan u via deze weg in het kort kenbaar konden maken. De titel van de nieuwe monumentennota is ambitieus en dynamisch en dat is ook de bedoeling. De monumentenzorg zoals die in het verleden werd bedreven, was gericht op het restaureren van verpauperde panden. Inmiddels is dankzij dat beleid veel ten goede gekeerd en kan de monumentenzorg breder worden ingezet.

Onze stad verdient een dergelijke benadering want ze heeft een bijzonder beschermd stadsgezicht met veel waardevolle gebouwen. Daarbij hebben we het niet alleen over bekende monumenten zoals het Stadhuis, de Waag en de Sint-Janskerk, maar juist ook over de kleine woonhuizen die het stadsbeeld zo gevarieerd maken. Rondom de binnenstad bevinden zich de vooroorlogse wijken waarvan de bebouwing inmiddels ook wordt gewaardeerd. Om die waardevolle omgeving te kunnen behouden en de kwaliteit ervan te kunnen versterken wordt binnen onze stad al sinds een decennium serieus over monumentenzorg nagedacht. En met de nieuwe Monumentenwet 1988 werden de verantwoordelijkheden tussen overheden nog nadrukkelijker geregeld. Dat heeft ertoe geleid dat de gemeente een breder eigen beleid kon voeren waarin bovendien de particulier een belangrijke plaats kreeg. Monumentenzorg in een moderne stad met belangrijke wortels in het verleden, moet zijn gebaseerd op een breed en geïntegreerd beleid.

Monumentenzorg en stedelijk beheer

Niet alleen worden gebouwen op zich gerestaureerd, maar er wordt tevens gewerkt aan de in-

De monumentale Goudse binnenstad vanuit de lucht.

standhouding en versterking van de ruimtelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de stad. Inmiddels is alle waardevolle bebouwing in de stad door de Monumentencommissie en het Ministerie van WVC geïnventariseerd. Van de 835 waardevolle panden (zogenaamde A-panden) in de binnenstad zijn er op dit moment 264 op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst.

Vooralsnog zal die lijst tot 500 panden kunnen groeien. Buiten de binnenstad is alle "Jongere Bouwkunst", dat wil zeggen bouwkunst uit de periode tussen 1850 en 1940, geïnventariseerd. Die panden, die van nationaal belang zijn zullen worden opgenomen in het rijksmonumentenregister. Voor de resterende waardevolle panden van Jongere Bouwkunst worden de verschillende beschermingsmogelijkheden onderzocht. Daarbij kan in plaats van opname op de gemeentelijke monumentenlijst, bijvoorbeeld ook worden gedacht aan beeldkwaliteits- en bestemmingsplannen. Door die brede benadering van de monumentenzorg ontstaan tal van raakvlakken met andere beleidsterreinen zoals de ruimtelijke ordening, stedebouw, volkshuisvesting, cultuur, cultuurhistorisch toerisme en stedelijk beheer. In feite maakt monumentenzorg onderdeel uit van het beheer van de stad.

Daarnaast kunnen archeologie en bouwhistorisch onderzoek een belangrijke rol spelen bij het versterken van de ruimtelijke kwaliteiten en het behoud van de herkenbaarheid van de stad. Bepaalde onderzoeksresultaten kunnen bij de verbetering van een leefomgeving worden meegenomen. Delen van de stad kunnen door het op een aantal plaatsen en op een aantal manieren zichtbaar maken van historische elementen voor zowel toeristen als eigen bewoners een stuk aantrekkelijker worden.

Aan de archeologie is in de nota dan ook een hoofdstuk gewijd, waarin onder meer wordt aangegeven dat een coördinator bij de afdeling SVM (Stadsvernieuwing/Volkshuisvesting/Monumentenzorg) is benoemd om één en ander in goede banen te leiden. In de komende tijd zullen verdere mogelijkheden op dit terrein worden onderzocht.

Uitgangspunten voor ruimtelijke kwaliteit

De aanwezigheid van monumentale panden en historische objecten vergroot de ruimtelijke kwaliteit en dus de leefbaarheid van een stad. Om die kwaliteiten van Gouda op peil te houden is in de monumentennota een aantal uitgangspunten en actiepunten verwoord dat daar vanuit dat specifieke vakgebied toe bijdraagt:

- Zoals veel recent ontwikkeld rijksbeleid legt ook de nieuwe monumentenwet meer verantwoordelijkheid bij de gemeente en particulieren. De overheid vervult daarbij een coördinerende en voorwaardenscheppende rol. Binnen de gemeente Gouda is in dat kader voor restauratieplannen

Eindelijk is het zover! De voormalige blekerij "Wapen van Amsterdam" wordt gerestaureerd.

van monumenten een projectovereenkomst ontwikkeld die in nieuwsbrief 4 al uitgebreid is beschreven. In de overeenkomst staat aangegeven wanneer van wie welke actie wordt verwacht. Voordeel van een dergelijke overeenkomst is, dat de burger voor wat betreft monumenten nog slechts te maken heeft met één afdeling, Stadsvernieuwing/Volkshuisvesting/Monumentenzorg, die de zaak binnen de gemeente coördineert.

- Vanaf 1 april 1994 is begonnen met het plaatsen van de resterende waardevolle panden op de gemeentelijke monumentenlijst. Daarmee zal nog zo'n tweeënhalf jaar zijn gemoeid. Alle eigenaren van waardevolle panden worden binnenkort op de hoogte gesteld van het feit dat hun pand binnen afzienbare tijd op de monumentenlijst zal worden geplaatst. Zo ontstaat op korte termijn voor iedereen meer duidelijkheid over welke panden wel en niet monumentale waarden bezitten.

- De Monumenten- en Welstandscommissie zijn voor wat betreft de beoordeling van bouwplannen samengevoegd. Dat betekent in ieder geval een extra service naar de particulier want eigenaren van monumenten hoeven hun plannen nu niet meer aan twee commissies voor te leggen. Op dit moment wordt door de Welstandscommissie "nieuwe stijl" gewerkt aan criteria waaraan men in de toekomst zal toetsen bij de beoordeling van ver- en nieuwbouwplannen. De Welstandscommissie zal daardoor een belangrijke rol gaan vervullen bij het brengen van meer architectonische kwaliteit in de stad. Daarnaast zal een gemeentelijk architectuurbeleid worden ontwikkeld.

Voor de 306 rijksmonumenten in onze stad krijgt de gemeente jaarlijks een bedrag van het rijk. Voor de gemeentelijke monumentenzorg is uit het Stadsvernieuwingfonds vanaf 1994 circa

f 400.000 per jaar beschikbaar gesteld. Dat is op zich niet toereikend voor het wegwerken van achterstanden op het gebied van de monumentenzorg. Daarom zullen wij bij het rijk blijven pleiten voor hogere bijdragen voor zowel rijksmonumenten als stedelijk beheer waaronder de gemeentelijke monumentenzorg valt.

Een en ander dwingt echter ook de op termijn beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten en daar creatief mee om te gaan. Zo wordt in de Subsidieverordening Stadsvernieuwing 1994 voor de monumenten een nieuwe subsidiemethodiek opgenomen. Uitgangspunt wordt de subsidiëring van de meerkosten van die onderdelen van het monument waarvan duidelijk is dat de instandhouding duurder is dan bij vervanging volgens hedendaagse constructies. Naast de subsidiëring van deze specifieke onderdelen zal dan een subsidie mogelijk zijn overeenkomstig hoofdstuk 2 van de Subsidieverordening, die voor iedere eigenaar van een woning geldt. Zo komt het monumentenbudget geheel en al ten goede aan monumentale zaken.

Tenslotte

Tenslotte moet worden benadrukt dat behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten en leefbaarheid van een stad niet alleen afhankelijk is van financiële middelen en dat het niet alleen een zaak is voor de gemeente. Zoals de wethouder al heeft aangegeven is iedereen gebaat bij een hoogwaardige leefomgeving. Bovengenoemde uitgangspunten kunnen dan ook slechts worden verwezenlijkt als iedereen daarvan overtuigd is en daaraan zijn steentje bijdraagt.

De monumentennota is verkrijgbaar bij de afdeling SVM, mw. J. van den Berg-Vermeij, kamer 311 Buytnerf, tel. 01820-88248.

Korte berichten

- Naar aanleiding van de opgraving van de Rotterdamse poort werd in maart 1992 door de Archeologische Vereniging Golda het rapport "Van Mallegat tot Hanepraai" opgesteld. Daarin deed zij verschillende voorstellen en suggesties voor de verbetering van de leefomgeving in het Veerstalgebied en het Houtmansplantsoen vanuit een historisch oogpunt. Vervolgens richtte Martha Hulshof in opdracht van de gemeente Gouda in 1992-1993 archiefonderzoek naar het Veerstalgebied.

Inmiddels heeft het college van B&W besloten de door Golda voorgestelde suggesties over te nemen en successievelijk uit te voeren. Door de stagiaire Jurgen Krabbenborg (Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht) is op 4 mei jl. een visie voor de aanpak van de Veerstal gepresenteerd. Deze visie zal door het college bij de uitvoering van "Van Mallegat tot Hanepraai" worden betrokken.

- Eveneens in het kader van "Van Mallegat tot Hanepraai" wordt sinds circa een half jaar het gedeelte van de stadsmuur aan de Nieuwe Veerstal door leerlingen van het Deltacollege gerestaureerd. Na de ontleistering is gebleken dat het muurwerk uit een aantal perioden dateert. De kern van de muur stamt zelfs nog uit de kasteelperiode en is waarschijnlijk een restant van een verbouwing of versterking uit het begin van de zestiende eeuw. In verband met de Tachtigjarige Oorlog werd in 1577 het zich daar bevindende kasteel gesloopt en in de jaren negentig van diezelfde eeuw werd de overgebleven muur langs de Nieuwe Veerstal versterkt en omgebouwd tot stadsmuur. Onder de pleisterlaag is die klamp tevoorschijn gekomen.

De ontleisterde stadsmuur aan de Nieuwe Veerstal. De foto toont één van de schietgaten.

- Op 30 september a.s. zal de gemeente Gouda een themadag organiseren die de titel draagt "**gemeentelijke archeologie, zand rover...?**" De onbekendheid van archeologie is bij het grote publiek de laatste jaren wat afgenomen. Opzienbarende bodemvondsten halen zelfs af en toe de landelijke pers en leiden tot enthousiaste reacties. Inmiddels zijn vooral de grote gemeenten redelijk toegerust voor hun taak op dit gebied. Zij beschikken soms over een

stadsarcheoloog, een onderzoeksbudget en een afdeling, die zorgdraagt voor het bodemonderzoek en het beheer van het bodemarchief. In middelgrote en kleinere gemeenten is de situatie meestal niet zo gunstig. Daar moet men het in de meeste gevallen hebben van enthousiaste gemeente-ambtenaren en amateur-archeologen. Ook binnen de gemeente Gouda is pas de laatste jaren meer aandacht voor archeologie ontstaan en werd men steeds vaker met deze specifieke problematiek geconfronteerd. De gedachtenvorming daarover betekende een mooie aanleiding voor een themadag waarbij de volgende vraag centraal staat: Hoe kunnen middelgrote en kleinere gemeenten het archeologisch bodemonderzoek en bodembeheer op een verantwoorde wijze ter hand nemen?

Tijdens de themadag zullen verschillende sprekers ingaan op het belang van de archeologie, op actuele ontwikkelingen en vooral op hun praktijkervaringen met gemeentelijke archeologie.

- In de vorige nieuwsbrief werd voorlopig verslag gedaan van de opgraving in september 1993 aan de Keizerstraat. In het najaar van 1993 heeft Cynthia Kivit, geschiedenisstudente aan de VU, in opdracht van de gemeente Gouda archiefonderzoek verricht naar de Keizerstraat en omgeving. De opgraving wordt op dit moment door de Archeologische Vereniging Gouda en de gemeente uitgewerkt. Daarbij zal ook het onderzoek van Cynthia Kivit worden betrokken. Het uiteindelijke resultaat zal in boekvorm worden uitgegeven door de gemeente Gouda en Stichting Spoor; het eerste exemplaar zal aan het einde van bovengenoemde themadag op 30 september a.s. worden gepresenteerd.

Colofon

De nieuwsbrief is een uitgave van de gemeente Gouda, sector Stadsontwikkeling, afdeling Stadsvernieuwing/Volkshuisvesting/Monumentenzorg (SVM)

redactie en lay-out:

afdeling Stadsvernieuwing/Volkshuisvesting/Monumentenzorg (Ans van den Berg-Vermeij, Bianca van den Berg)

teksten:

afdeling SVM (Bianca van den Berg)

foto's:

Streekarchief Hollands Midden en de afdelingen SVM en Voorlichting

vormgeving en drukwerk:

afdeling Tekstverwerking en Reprografie, gemeente Gouda